

Οι Αμερικανίδες και οι προεδρικές εκλογές. Θα δώσουν οι γυναίκες τη νίκη στο Δουκάκη;

Ανταπόκριση της Ξανθής Πετρινώτη

Στις Αμερικανικές προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου θα ψηφίσουν 8-10 εκατομμύρια περισσότερες από τους άνδρες γυναίκες ψηφοφόροι. Αυτό καθ' αυτό το γεγονός θα είχε περισσότερο ενδιαφέρον για τους δημογράφους και τους κοινωνιολόγους παρά για τους πολιτικούς αν δεν υπήρχαν ενδείξεις ότι μερικές Αμερικανίδες, εδώ και μερικά χρόνια, ψηφίζουν με διαφορετικά κριτήρια από τους άνδρες. Η αριθμητική υπεροχή των γυναικών ψηφοφόρων και η τάση τους να προτιμούν Δημοκρατικούς υποψήφιους έχει δημιουργήσει έναν εκρηκτικό συνδυασμό που τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ονόμασαν «το χάσμα του φύλου» στην πολιτική.

Σε μία χώρα όπου η ψήφος δεν αποτελεί νομική υποχρέωση του πολίτη, η εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους αντανακλά το ενδιαφέρον του για τα δημόσια πράγματα και την πεποίθηση του ότι με την ψήφο του μπορεί να το επηρεάσει.

Το 1964 υπήρχαν 3 εκατομμύρια περισσότερες γυναίκες ψηφοφόροι. Το 1984 η διαφορά έφτασε τα 7 εκατομμύρια σύμφωνα με το ερευνητικό κέντρο για τη Γυναίκα και την Πολιτική του Πανεπιστημίου Rutgers. Το 1988 το χάσμα αναμένεται να είναι της τάξης των 8-10 εκατομμυρίων ψηφοφόρων. Η διαφορά δεν οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες στον πληθυσμό αλλά κυρίως στο ότι τελευταία περισσότερες γυναίκες αποφασίζουν να ενδιαφερθούν για την πολιτική και γράφονται στους καταλόγους.

Η θεαματική άνοδος του αριθμού των γυναικών που συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό -60% των Αμερικανίδων 16 ετών και άνω- και η συνακόλουθη διεύρυνση της οικονομικής τους ανεξαρτησίας αλλά και, από την άλλη πλευρά, η αύξηση των διαζυγίων που καθιστούν τις γυναίκες ευάλωτες οικονομικά, συμβάλλουν στη συνειδητοποίηση ότι «το προσωπικό είναι και πολιτικό». Το τι συμβαίνει στην προσωπική του ζωή —τι ευκαιρίες απασχόλησης έχουν, τι μισθό παίρνουν, πώς μοιράζονται τα βάρη της οικογένειας με τον άνδρα τους, πώς να είναι ταυτόχρονα καλές μητέρες και καλές εργαζόμενες— φαίνεται να μην είναι μόνο ατομικό τους πρόβλημα αλλά και κοινωνικό και πολιτικό.

Το χάσμα στις ψήφους.

Σύμφωνα με όλες τις φυσημομετρήσεις που έχουν διεξαχθεί από της 7 Ιουνίου, ημερομηνία που ο Μάικλ Δουκάκης με τις νίκες του στις προκριματικές εκλογές της Καλιφόρνιας και της Νέας Υερσέης κέρδισε ουσιαστικά το χρίσμα του Δημοκρατικού Κόμματος να είναι ο υποψήφιος του για την Προεδρία, οι Δημοκρατικοί προηγούνται των Ρεπουμπλικάνων κατά 6 έως 13 ποσοστιαίες μονάδες. Η διαφορά όμως στις προτιμήσεις των γυναικών αγγίζει τις 20-25 μονάδες -πραγματικό χάσμα-ενώ στους άνδρες περιορίζεται στις 6 μονάδες.

Η εκπληκτική αυτή απόκλιση δεν οφείλεται κυρίως στην προσωπικότητα των δύο υποψηφίων Μπους και Δουκάκη, ούτε εμφανίζεται φέτος για πρώτη φορά. Σύμφωνα με τους αναλυτές των αποτελεσμάτων προηγούμενων εκλογικών αναμετρήσεων η τάση έγινε φανερή κατά την τελευταία δεκαετία. Από το 1920, έτος που οι Αμερικανίδες κέρδισαν το δικαίωμα της ψήφου στις εθνικές εκλογές, μέχρι το 1980 δεν υπήρχε αξιόλογη διαφορά μεταξύ των δύο φύλων.

Το Νοέμβριο 1980, όταν εξελέγει ο Ρήγκαν, πρωτοεμφανίστηκε μια διαφορά της τάξεως του 6% εναντίον των Ρεπουμπλικάνων η οποία θεωρήθηκε αρχικά ως τυχαίο συμβάν. Εξάλλου πολλοί την απέδωσαν στην προβολή του Reagan ως ενός φιλοπόλεμου κάουμπού και της ακραίας συντηρητικής ηθικολογίας του Ρεπουμπλικανικού κόμματος. Το προεκλογικό πρόγραμμα των Ρεπουμπλικάνων περιείχε θέσεις εναντίον των αμβλώσεων και εναντίον της τροποποίησης του Συντάγματος των

ΗΠΑ για να περιλάβει τη ρητή εγγύηση της ισότητας των φύλων. (Equal Rights Amendment).

Στις προεδρικές εκλογές του 1984, παρόλο που ο Ρήγκαν κατετρόπωσε το ψηφοδέλτιο του Μοντέιλ και της Τζεραλντίν Φερράρο, το χάσμα των 6 μονάδων μεταξύ των ανδρών και γυναικών ψηφοφόρων παρέμεινε. Η πρώτη και η δεύτερη προεδρική θητεία του Ρήγκαν με τις δραστικές περικοπές στην ομοσπονδιακή χρηματοδότηση των Πολιτειών για διάφορα κοινωνικά προγράμματα και η επιδείνωση της εισοδηματικής ανισότητας με πρώτα θύματα τις χωρισμένες και ανύπαντρες γυναίκες με παιδιά έκανε πιο ριζοσπαστικές τις γυναίκες ψηφοφόρους. Όπως έδειξαν διάφορες δημοσκοπήσεις, οι γυναίκες είναι περισσότερο ευαίσθητες από τους άνδρες σε θέματα όπως η γενική ιατρική ασφάλιση, η επιχορήγηση παιδικών σταθμών, η παροχή γονικής άδειας, η ισότητα στις αμοιβές, η πρόσβαση στην ανώτατη και στην επαγγελματική εκπαίδευση, αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος, στην ειρήνη και στη μείωση των πυρηνικών εξοπλισμών.

Στις εκλογές του 1986 για τη Βουλή των Αντιπροσώπων και για τη Γερουσία καθώς και για τα Κυβερνεία των Πολιτειών, η προτίμηση των γυναικών για το Δημοκρατικό Κόμμα χάρισε την νίκη σε 9 Δημοκρατικούς Γερουσιαστές και σε ένα Δημοκρατικό Κυβερνήτη. Το ότι η Γερουσία είναι τώρα στα χέρια των Δημοκρατικών οφείλεται εν μέρει στην προτίμηση των γυναικών.

Σήμερα οι Ρεπουμπλικάνοι, θορυβημένοι από τα αποτελέσματα των τελευταίων δημοσκοπήσεων, προσπαθούν να καταστρώσουν μια στρατηγική που θα μειώσει το χάσμα. Μερικοί σύμβουλοι του Μπους

τον προτρέπουν να αλλάξει το προσωπικό του στυλ και να αρχίσει να επισκεπτεται (και να φωτογραφίζεται) σε σχολεία και παιδικούς σταθμούς ενώ άλλοι φτάνουν να μιλούν για γυναίκα υποψήφια στη θέση του Αντιπροέδρου. Αν και οι εκλογές του 1984 έδειξαν ότι η τοποθέτηση γυναίκας στο ψηφοδέλτιο δεν εγγυάται τη νίκη, θεωρείται ότι η Φερράρο έφερε στο Δημοκρατικό κόμμα νέους ψηφοφόρους και μετέδωσε στον άρχαμο Μοντέιλ -ο οποίος είχε να αντιμετωπίσει τον τηλεοπτικό αστέρα Ρήγκαν- ενεργητικότητα και ενθουσιασμό.

Άλλοι Ρεπουμπλικάνοι πάλι φρονούν ότι η τοποθέτηση Αντιπροεδρίνας δεν θα έχει το αναμενόμενο αποτέλεσμα στις ψηφοφόρους οι οποίες θα καταλάβουν την πολιτική σκοπιμότητα της κίνησης και θα ζητήσουν να δουν πραγματικές μεταβολές στο πρόγραμμα του κόμματός.

Ο φεμινιστής Δουκάκης

Από την άλλη πλευρά ο Δουκάκης φέρνει στην πολιτική σκηνή προσωπικά στοιχεία που τον καθιστούν συμπάθη και όχι μόνο στις γυναίκες. Τα στοιχεία αυτά, μεγεθυνόμενα από τον Τύπο και την Τηλεόραση που προσπαθούν να συμπληρώσουν το πορτραίτο του άγνωστου Δουκάκη, έχουν φτιάξει το θρύλο του έντιμου, έξυπνου και πεισματάρη γιού μεταναστών που περιστοιχίζεται από ικανές γυναίκες χωρίς να απειλείται από αυτές, και που πιστεύει στις αξίες της οικογένειας, της εργατικότητας και της μετριοφροσύνης.

Η μητέρα του Δουκάκη, η Ευτέρπη Μπούκη, νεαρή μετανάστρια από τη Λάρισα, πέτυχε να μάθει τη γλώσσα, να αποφοιτήσει από το Κολλέγιο -η πρώτη Ελληνίδα στη Μασσαχουσέτη- και να γίνει δασκάλα. Ο ίδιος παντρεύτηκε μια διαζευμένη γυναίκα με ένα μικρό γιό τον οποίο ο Δουκάκης υιοθέτησε αμέσως. Συχνά έμενε στο σπίτι να φυλάει τον μικρό ενόσω η γυναίκα του Κίττυ διάβαζε για να περάσει τις εξετάσεις της στο Κολλέγιο. Το ζευγάρι γιορτάζει φέτος τους αργυρούς γάμους του και προβάλλεται ως υπόδειγμα συζυγικής πίστης και έρωτα. (Αναρωτιέται κανείς πώς ο κοντός και σμιχτοφρύδης Δουκάκης, ο οποίος πολύ απέχει από τα πρότυπα ανδρικού κάλους, μπορεί να εμπνέει τέτοιον έρωτα). Πάντως ποτέ δεν έχει ακουστεί για το Δουκάκη ίχνος κουτσομπολιού για εξωσυζυγικές περιπέτειες σαν αυτή που στοίχισε στον επικρατέστερο υποψήφιο Γκάρντ Χαρτ το χρίσμα των Δημοκρατικών (ή σαν αυτή που διατάραξε τη ζωή του Ελληνικού Πρωθυπουργικού ζεύγους).

Αντίθετα, στις εφημερίδες και στα περιοδικά έχουν γραφεί δεκάδες ρεπορτάζ για το πώς λάμπουν ο Μάικλ και η Κίττυ όταν είναι μαζί, πώς ο υποψήφιος Πρόεδρος δυσανασχετεί όταν οι υποχρεώσεις της προεκλογικής εκστρατείας τον τραβούν μακριά της και πώς ως Κυβερνήτης έπρεπε να υπομένει ειρωνικά σχόλια γιατί επέμενε να διακόπτει τα συμβούλια με

τους διάφορους αξιωματούχους για να είναι μαζί με την οικογένεια του στο βραδυνό δείπνο.

Όλοι όσοι διαβάζουν εφημερίδες γνωρίζουν πλέον ότι ο Δουκάκης κάνει τα ψώνια και βάζει ο ίδιος τα ρούχα του στο πλυντήριο. Μια δημοσιογράφος έγραψε με θαυμασμό ότι όταν ρωτήθηκε η Κίττυ πώς καταφέρνει να διατηρεί τόσο αστραφερά και κολλαριστά τα πουκάμισα του πολυσχολού Δουκάκη απάντησε ότι πρέπει να ερωτηθεί ο ίδιος γιατί εκείνη δε φροντίζει τα πουκάμισά του. (η Κίττυ Ντίξον-Δουκάκη, κόρη Εβραίου μουσικού, φέρνει στο σύζυγο της πολύτιμες διασυνδέσεις με την ισχυρή Εβραϊκή κοινότητα των ΗΠΑ).

Η φήμη του φεμινιστή Δουκάκη βασίζεται όμως και σε «χειροποιαστά» δεδομένα. Την προεκλογική εκστρατεία του Δουκάκη διευθύνει μια γυναίκα: η καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του Χάρβαρντ, Σούζαν Έστριχ, που είναι η πρώτη γυναίκα στην ιστορία των ΗΠΑ στην οποία έχει ανατεθεί αυτό το σημαντικό πόστο. Ο Δουκάκης έχει επίσης διορίσει την καθηγήτρια των Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Τζωρτζτάουν, Μάντελεν Ωλμπράιτ, σύμβουλο του για θέματα εξωτερικής πολιτικής. Γυναίκες κατέχουν τις μισές από τις θέσεις ευθύνης στο προσωπικό της εκστρατείας του.

Ο Δουκάκης υποστηρίζει την πολιτική Θετικής Δράσης στις προσλήψεις. Απαντώντας σε σχετική ερώτηση του φεμινιστικού περιοδικού «Με», το γραφείο του έδωσε στη δημοσιότητα ορισμένα στατιστικά στοιχεία για την εκπροσώπηση των γυναικών στο δημοσιοεπαγγελματικό προσωπικό της Πολιτείας της Μασσαχουσέτης κατά τη διάρκεια της θητείας του ως Κυβερνήτη: στο 1986 το 48% του συνόλου των υπαλλήλων ήταν γυναίκες. Πιο σημαντικό: το 37% των διοικητικών θέσεων και το 52% των επιστημονικών θέσεων κατεχόταν από γυναίκες, ποσοστά πολύ ανώτερα από το παρελθόν.

Εκτός όμως από την προσωπική του ζωή και τη θητεία του ως Κυβερνήτη, ο Δουκάκης έχει τοποθετηθεί θετικά σε ορισμένα κρίσιμα για τις γυναίκες θέματα:

1. Αμβλώσεις

Ο Δουκάκης δέχεται την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου που νομιμοποίησε το δικαίωμα των γυναικών στην άμβλωση. Επίσης υποστηρίζει τη δημόσια χρηματοδότηση των νοσοκομείων και κλινικών που τις κάνουν.

Ο Μπους αντιτίθεται στην απόφαση του Δικαστηρίου και βέβαια απορρίπτει την δημόσια χρηματοδότηση.

2. Τροποποίηση του Συντάγματος για την ισότητα των Δικαιωμάτων.(ERA)

Ο Δουκάκης υποστηρίζει την ERA και έχει υποσχεθεί να βοηθήσει την ψήφισή της από τις εναπομείνουσες Πολιτείες.

Ο Μπους έχει δηλώσει ότι η ισότητα των γυναικών μπορεί να διασφαλιστεί με άλλους

τρόπους χωρίς να υπάρχει ανάγκη ψήφισής της ERA.

3. Παιδικοί Σταθμοί

Ο Δουκάκης υποστηρίζει το φιλόδοξο Σχέδιο Νόμου που έχουν καταθέσει οι Δημοκρατικοί στο Κογκρέσο. Το Σχέδιο προβλέπει κρατική χρηματοδότηση ύψους \$2,5 δισ. ετησίως για την ίδρυση παιδικών σταθμών. Το ζήτημα έγινε εξαιρετικά επίκαιρο μετά την ανακοίνωση από το Υπουργείο Εργασίας των τελευταίων στοιχείων για τη γυναικεία απασχόληση στις ΗΠΑ. Το στοιχείο που προκάλεσε τα σχόλια του Τύπου ήταν το ποσοστό των γυναικών (με παιδιά κάτω του ενός έτους) που εργαζόταν: 51%! Από τις γυναίκες με παιδιά κάτω των 6 ετών το 58% εργάζεται.

Ο Μπους μιλά γενικόλογα για την ανάγκη προγραμματισμού παιδικών σταθμών αλλά δεν υποστηρίζει το Νομοσχέδιο των Δημοκρατικών αλλά και ούτε των Ρεπουμπλικάνων (το οποίο προβλέπει δαπάνη \$855 εκατομ. σε μια τριετία). Το πρόβλημα του Μπους δεν είναι μόνο το κόστος και η επιβάρυνση του ελλειμματος του προϋπολογισμού αλλά και η αντίδραση συντηρητικών κύκλων που αντιτίθεται σε οποιαδήποτε ανάμιξη του κράτους σε θέματα που θεωρούν ιδιωτικής φύσης. Για παράδειγμα, η ηγέτης του αντιφεμινιστικού κινήματος, Φύλλις Σλάφλαι, καταφέρεται εναντίον της δημόσιας επιχορήγησης των παιδικών σταθμών γιατί θα οδηγήσει στη «Σοβιετοποίηση» της Αμερικανικής κοινωνίας!

4. Ιατρική ασφάλιση

Το θέμα της γενικής ιατρικής ασφάλισης δεν ενδιαφέρει μόνο τις γυναίκες. Ωστόσο η πρόταση του Δουκάκη να υποχρεωθούν όλες οι επιχειρήσεις να παρέχουν ιατρική ασφάλιση στους εργαζόμενους θα ικανοποιήσει τους 40 εκατομμύρια Αμερικανούς χωρίς ασφάλιση υγείας. Οι περισσότεροι απ' αυτούς είναι γυναίκες γιατί εκείνες είναι που συνήθως δουλεύουν περιστασιακά, ή μόνο μερικές ώρες την εβδομάδα ή ακόμα απασχολούνται σε μικρές επιχειρήσεις που δεν ασφαλίζουν τους υπαλλήλους τους. Ο Δουκάκης υποστηρίζει επίσης ένα Σχέδιο Νόμου για την επέκταση της κάλυψης της ιατρικής περίθαλψης για χρόνια νοσήματα. Πρόκειται για κάτι που αφορά τον ραγδαία αυξανόμενο πληθυσμό ηλικιωμένων η πλειοψηφία των οποίων είναι γυναίκες.

Ο Μπους υποστηρίζει την αναβάθμιση του υπάρχοντος συστήματος ιατρικής ασφάλισης των απόρων.

Ριζοσπαστικοποίηση των γυναικών;

Η ψήφος των γυναικών για το Δουκάκη δεν είναι δεδομένη παρά την εμφανή υπεροχή του στα θέματα που αφορούν άμεσα τις γυναίκες όπως και στην πολιτική του για το περιβάλλον (προστατευτική), στην εξωτερική πολιτική (περισσότερη συνεργασία, λιγότερος μονομερής παρεμβατισμός) και στην αμυντική πολιτική (περιοχές στα κονδύλια για τον Πόλεμο των Ά-

στρων και για άλλα προγράμματα πυρηνικών εξοπλισμών), θέσεις που είναι περισσότερο αρεστές στις γυναίκες.

Οι γυναίκες δεν αποτελούν μια ομοιόμορφη ομάδα ψηφοφόρων. Όπως δείχνουν οι σφυγμομετρήσεις -το Ευαγγέλιο της Αμερικανικής Πολιτικής- ο Μπους δεν είναι εξίσου αντιπαθής σε όλες τις γυναίκες. Η εικόνα του είναι «καλή» μεταξύ των νοικοκυρών, «λιγότερο καλή» μεταξύ των ανύπαντρων εργαζόμενων γυναικών και «κακή» μεταξύ των παντρεμένων γυναικών που εργάζονται. Φαίνεται ότι η έκθεση των γυναικών στον απαιτητικό τριπλό ρόλο της εργαζόμενης, νοικοκυράς και μητέρας τις ωθεί να δουν πέρα από το μύθο της Υπερ Γυναίκας, που «στήβοντας» τον εαυτό της μπορεί να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των άλλων. Οι γυναίκες αυτές απαιτούν για την **ενεργητική συμπαράσταση** της κοινωνίας και του κράτους και όχι τη ρητορεία των συντηρητικών κύκλων υπέρ των οικογενειακών αξιών και την αγιοποίηση της μητρότητας.

Αυτή η συνειδητοποίηση της σκληρής πραγματικότητας, που αποκτούν οι εργαζό-

μενες γυναίκες, τις υποκινεί να υιοθετούν την αιρετική για την Αμερική της δεκαετίας του 80 θέση «περισσότερο Κράτος» και τις στρέφει προς το παραδοσιακά παρεμβατικό Δημοκρατικό Κόμμα και μακριά από το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα της φιλελεύθερης αγοράς. Ίσως κάποιο μικρό ρόλο σ' αυτή τη στροφή να παίζει και η καλύτερη μεταχείριση των γυναικών από το Δημοκρατικό Κόμμα: τοποθέτησαν την πρώτη γυναίκα στη θέση Αντιπροέδρου το 1984, οι μισοί σύνεδροι στο Κομματικό συνέδριο πρέπει να είναι γυναίκες σύμφωνα με νέα τροποποίηση του καταστατικού και περισσότερες υποψήφιοις του Δημοκρατικού Κόμματος (14) διεκδικούν έδρες στις φετεινές εκλογές στο Κογκρέσο σε σχέση με τις Ρεπουμπλικάνες (9).

Μερικοί αναλυτές πιστεύουν ότι το γεγονός ότι περισσότερες γυναίκες εγγράφονται στους εκλογικούς καταλόγους και στρέφονται προς μια παρεμβατική διακυβέρνηση θα επηρεάσει την πολιτική ατζέντα της χώρας και θα θέσει υπό αμφισβήτηση την παντοδυναμία της Ηθικής Πλειοψηφίας.

Το ενδιαφέρον, λοιπόν, για μας των Αμερικανικών εκλογών δεν είναι μόνο αν θα εκλεγεί ο ελληνικής καταγωγής Δουκάκης αλλά και αν οι διαφαινόμενες τάσεις συνειδητοποίησης μιας, τουλάχιστον, μερίδας γυναικών θα έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην πολιτική μιας χώρας που μέχρι τώρα τη θεωρούσαμε -μαζί με τη Βρετανία της κας Θάτσερ- ως μητρόπολη του αντιφεμινισμού και συντηρητισμού.

Πάντως για να μη δημιουργήσουμε προσδοκίες για μια εκλογική αναμέτρηση ιδεολογικού πάθους και επαναστατικής ρητορείας πρέπει να σημειώσουμε ότι ο μέσος Αμερικανός ελάχιστα ασχολείται με τις εκλογές και γενικά με την πολιτική. Οι ακόλουθοι αριθμοί μιλούν εύγλωτα για τα ενδιαφέροντα του κοινού: 3.500 δημοσιογράφοι κατέθεσαν τα διαπιστευτήρια τους για να καλύψουν τη Συνάντηση Κορυφής Ρήγκαν - Γκορμπατζώφ στις αρχές Ιουνίου. 13.500 δημοσιογράφοι έκαναν το ίδιο για να έχουν το δικαίωμα να καλύψουν τον αγώνα πυγμαχίας Tyson - Spinks στα τέλη Ιουνίου...